

Досліджуваний об'єкт був ямою округлої в плані форми, що звужується до дна (рис. 1). Контур ями фіксується частково і лише на рівні материка, в який вона була введена на глибину до 10 см. На дні ями є прошарок потужністю близько 5 см темно-сірого гумусованого ґрунту, на якій лежав розвал двох посудин (№ 4, 5). Заповнення ями являло собою світло-жовто-коричневий суглинок, який відрізнявся від материка лише щільністю. Товщина цього шару сягала 30 см, що відповідає глибині ями від рівня давньої денної поверхні.

В ямі *in situ* зачищені два червоноглиняних горщики (№ 2, 3) і одна чорнолощена миска (№ 1) покладена догори дном (рис. 2, 3). Посудини археологічно цілі, крім № 2, у якого

в давнину була втрачена частина вінця. Обидві посудини виявилися втиснутими вінцями в ґрунт, зламалися на лінії плічок, так, що горла і вінця опинилися всередині посудин. Посудини 4 (чорнолощеної без ліпного декору) і № 5, того ж типу, що й № 2, 3 (все зі слідами вогню на зовнішній поверхні корпусу), судячи з розташування уламків, стояли в загальній групі і впали на бік у давнину. Крім того, знайдено великий фрагмент гладкої стінки ще однієї ліпної червоноглиняної посудини (№ 6) поряд з розвалом, але він зафіксований на 15 см вище в шарі заповнення ями.

За попереднім визначенням, комплекс належить до кінця VI – V ст. до н. е. і є господарською ямою в складі навколишнього поселення.

П. Шидловський, П. Езартс, О. Цвіркун, М. Чимирич

СТРАТИГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕЖИРІЦЬКОЇ СТОЯНКИ

Межиріцька пізньопалеолітична стоянка знаходиться на території с. Межиріч Канівського р-ну Черкаської обл. Пам'ятка розташована на мису утвореному долинами річок Росі та Росави біля 20 км на захід від р. Дніпро і за 200 м від високого корінного схилу плато долини р. Рось. У результаті півстолітніх розкопок виявлено та досліджено чотири житлових конструкції та господарські об'єкти навколо них. Із 2003 р. стоянка досліджується комплексною українсько-французькою експедицією спільно з Національним природничим музеєм (Париж), з залученням вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в галузі археозоології, геології, палеоботаніки, геоморфології тощо.

Одним з об'єктів, що досліджується протягом останніх років є господарська яма 6, яка належить до другого господарсько-побутового комплексу (ГПК) і знаходиться на південь від другого житла з використанням кісток мамонта (рис. 1: Б). У 2015 р. було завершено дослідження південного та східного секторів цього об'єкту, що дозволяє провести повноцінний аналіз заповнення ями та характеризувати структуру накопичення відкладів у ній. На сучасному етапі проводиться вивчення заповнення північного сектору ями.

Яма 6 розташовується в безпосередній близькості до четвертого ГПК, який також складається з житла в центрі та шести ям,

що його оточують по периметру. Рештки четвертого житла після часткових розкопок залишені для подальшого експонування та знаходяться всередині металевих ангару. Розташування поруч об'єктів, що відносяться до двох різних ГПК дозволяє провести аналіз стратиграфічного положення об'єктів, з'ясувати етапи функціонування стоянки та розробити відносну хронологію різних ГПК між собою.

При дослідженні четвертого житла у 1977–1978 рр. експедицією під керівництвом М. І. Гладких простежено два горизонти проживання на південь від житла: нижній, пов'язаний з основою споруди та верхній, відклади якого здійснювались в час, коли житло вже функціонувало. Згодом, стратиграфічними дослідженнями П. Езартса на різних ділянках стоянки виявлено загалом три культурні горизонти з стерильними прошарками між ними. У стратиграфічному розрізі ями 6 також спостерігаються три етапи накопичення культурних решток заповнення, що можливо співвіднести з трьома етапами існування стоянки (рис. 1: А).

Найнижчий шар (Z-1), який фіксує етап утворення ями, виявився практично пустим, за винятком незначної кількості крем'яних виробів та дрібних фрагментів кісток на самому дні об'єкту. Наступний етап функціонування ями – шар Z-2 являє собою потужну лінзу кісткового вугілля з фрагментами

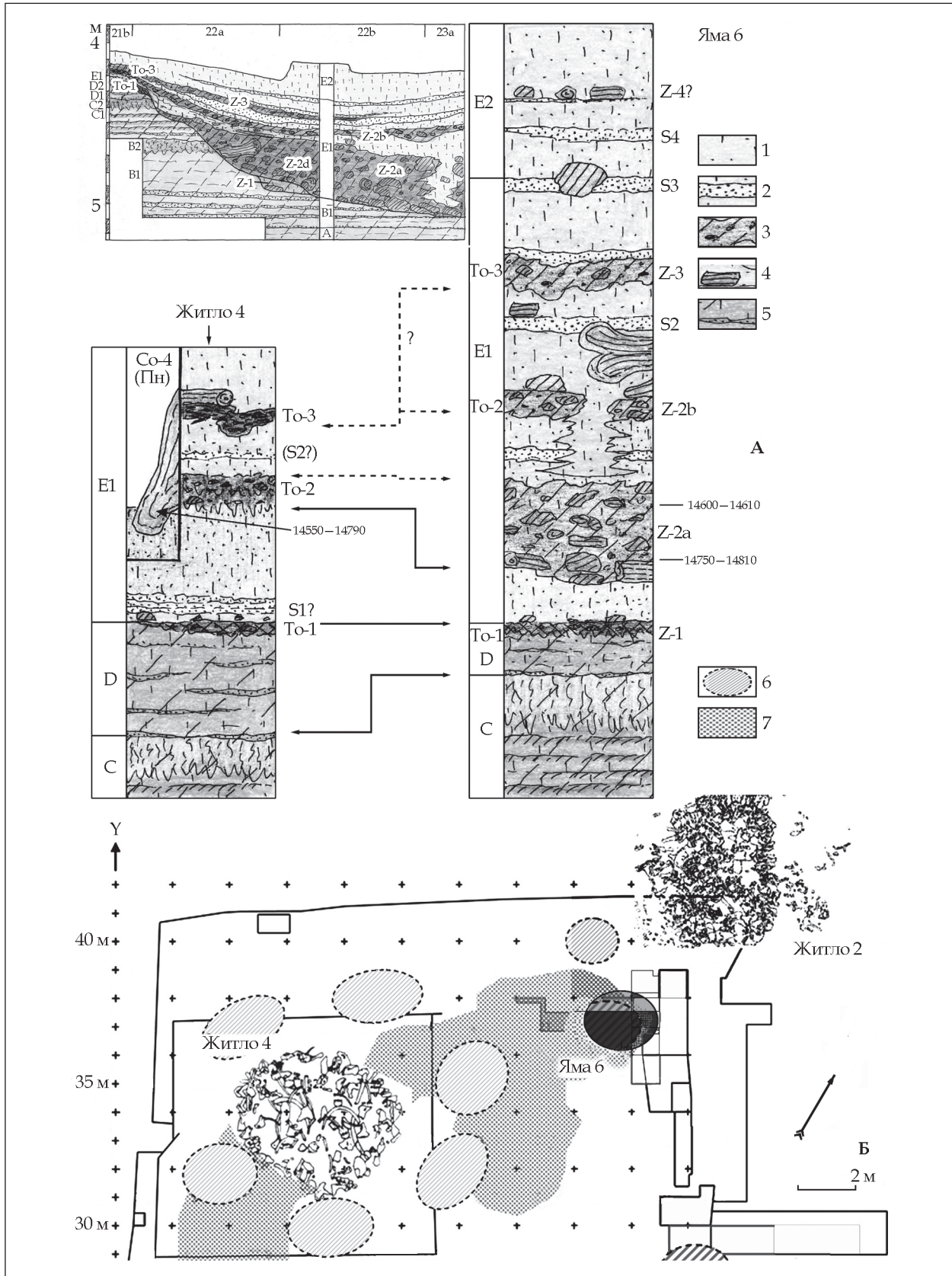

Рис. 1. Межиріч: А – стратиграфічні розрізи ями 6 та сектору житла 4 (рис. П. Езартс); Б – розташування першого та другого ГПК стоянки

великих кісток мамонта, анатомічними групами інших ссавців, що супроводжувались крем'яними знаряддями та відходами ви-

робництва (рис. 2). Третій етап у існуванні об'єкту представлений шаром Z-3, що також являє собою вуглисті шар меншої потуж-

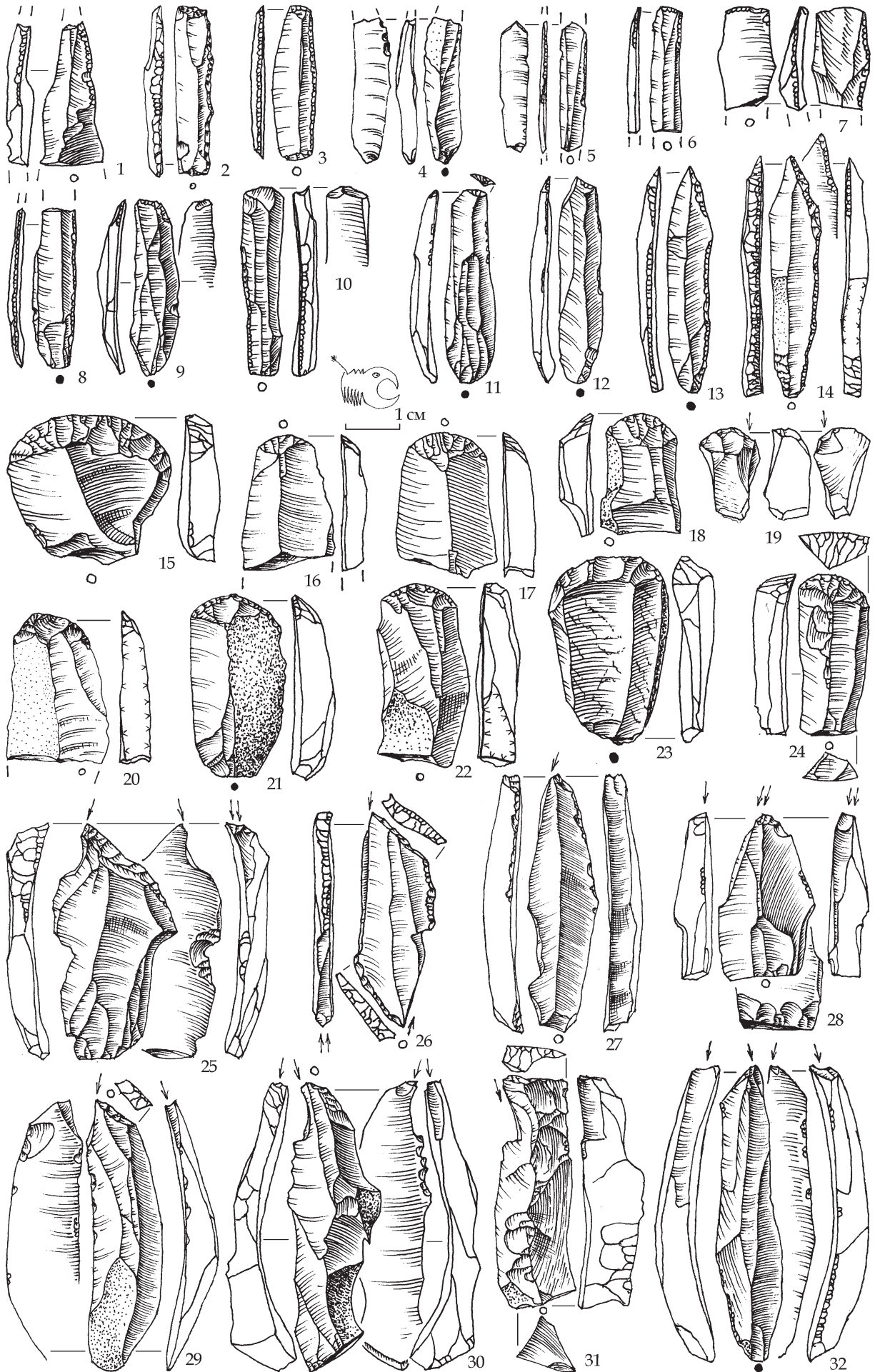

Рис. 2. Межиріч, другий ГПК, вироби з кремено: 1–14 – мікроліти; 15–24 – скребки; 25–32 – різці

ності, відділений від попереднього прошарком чистого піску. Для середнього шару Z-2 було отримано декілька радіовуглецевих дат в межах 14800–14600 ВР.

При аналізі стратиграфічного положення четвертого житла, виявлено наявність трьох прошарків, причому відкладення найнижчого (То-1) відбувалось ще до часу встановлення конструкції житла, другий прошарок (То-2) кореспондується з базовою частиною споруди, радіовуглецеве датування якої в межах 14790–14550 ВР, а верхній прошарок (То-3) відкладався в час, коли житло вже функціонувало.

Таким чином, завдяки мікростратиграфічним дослідженням з'ясовано, що яма 6 ГПК 2

була утворена тоді, коли четвертого ГПК ще не існувало, що може бути свідченням відносної хронології об'єктів та поступового розвитку планувальної структури всієї стоянки. Видається, що другий ГПК старший за перший за часом утворення, однак це не виключає синхронного функціонування об'єктів, адже найактивніша господарська діяльність на другому ГПК (потужний шар Z-2 ями 6) кореспондується з часом побудови четвертого житла (прошарок То-2).

Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом Ф77/82–2017.